

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในคดีทางการแพทย์นั้น นับแต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประกาศบังคับใช้แล้ว เมื่อผู้เสียหายฟ้อง กระทรวงสาธารณสุขได้ต่อสู้คดี โดยเห็นว่า คดีทางการแพทย์ ไม่ใช่คดีผู้บริโภคทุกคดี ซึ่งมีการส่งข้อต่อสู้ดังกล่าวไปให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏว่า ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยทุกคดีว่า คดีเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เป็นคดีผู้บริโภค เพราะเป็นการให้บริการทางการแพทย์และมีการจ่ายเงินค่าบริการ แก่ผู้ให้บริการ แม้ว่าจะเป็นจำนวนเล็กน้อย หรือมีผู้อื่น (เช่น สปสช. เป็นต้น) จ่ายให้ก็ถือว่าเป็นการให้บริการแล้ว จึงถือเป็นคดีผู้บริโภคที่จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ 22/2552) ซึ่งคำวินิจฉัยดังกล่าวถือเป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ได้อีกแล้ว เพราะวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคแตกต่างจากวิธีพิจารณาความแพ่งในสาระสำคัญ หลายประการ โดยถือหลักว่า ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีความด้อยกว่าผู้ประกอบการธุรกิจ (ผู้ให้บริการด้วย) ในการต่อสู้คดีหลายประการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม จึงมีกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภค เพื่อให้สิทธิแก่ผู้บริโภคหลายประการเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการต่อสู้คดี¹

เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีผู้บริโภคสามารถฟ้องได้ง่าย เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลและ ค่าธรรมเนียม ทำให้มีช่องทางในการฟ้องคดีประเภทนี้มาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับคดีทางการแพทย์ พบว่าได้มีการฟ้องแพทย์จำนวนมาก เพราะไม่ต้องลงทุนอะไร แพ้ก็ไม่ต้องเสียอะไร ขณะที่ได้รับการชดเชย ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 20² การฟ้องคดีผู้บริโภค โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่

¹ สกต หาญสุทธีวรินทร์. (2562). *เรียกค่าเสียหายจากการรักษาของแพทย์ เป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637649>. [2563, 12 มกราคม].

² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 20 บัญญัติว่า “การฟ้องคดีผู้บริโภค โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องแล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

โจทก์ประสงค์จะฟ้องด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องแล้ว ให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ คำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีรวมทั้งคำขอ บังคับชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญ บางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยกำหนด ประเด็นศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1) ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์

การกำหนดภาระการพิสูจน์ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี ผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 29 บัญญัติว่า “กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ถูกฟ้อง ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งทั่วไป ภาระการพิสูจน์ส่วนใหญ่จะต้องเป็นของ ฝ่ายผู้ฟ้องคดี” ในประเด็นนี้ จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว สาเหตุที่กฎหมายผลักระ ภาระการพิสูจน์ให้กับผู้ประกอบการ เพราะเป็นการยากที่ผู้บริโภคซึ่งมิใช่ผู้ประกอบการ จะรู้ถึง รายละเอียดดังกล่าวและเห็นว่าข้อเท็จจริงนั้น คนที่รู้ดีที่สุดคือผู้ประกอบการ เมื่อมีการผลักระ ให้กับผู้ประกอบการก็จะได้ข้อเท็จจริงที่ตรงกับความจริงที่สุด ทำให้การตัดสินคดีถูกต้องมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กำหนดให้มีตำแหน่งเจ้าพนักงานคดี ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค ใกล้เคียง บันทึกรายการและตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิ ของคู่ความ ทั้งก่อนและระหว่างการพิจารณา และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อให้ศาลมีเครื่องมือที่สำคัญในการทำหน้าที่ แสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ประชาชน โดยเฉพาะ ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงความยุติธรรมจากศาลได้โดยง่าย³ โดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี ในชั้นของการรวบรวมข้อเท็จจริงและการพิจารณาสืบพยานในชั้นสืบพยานจะช่วยให้ศาลเข้าใจ ข้อเท็จจริงและประเด็นชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะช่วยเหลือให้ศาลมีบทบาทในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เจ้าพนักงานคดียังมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ

คำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีรวมทั้งคำขอบังคับชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หาก ศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้”

³ ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2551). *กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: ยูเนี่ยน อุลตราไวโอเร็ด. หน้า 3.

และการบันทึกคำฟ้องด้วยวาจา ซึ่งกฎหมายต้องการผลักดันและช่วยเหลือให้ผู้บริโภคสามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้⁴

ดังนั้น ในคดีทางการแพทย์จึงควรให้การพิสูจน์พยานหลักฐานเป็นระบบไต่สวน โดยแท้จริงและศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริง ไม่ใช่ผลลัทธิการพิสูจน์ไปยังฝ่ายผู้ถูกฟ้อง เพราะศาลมีบทบาทหน้าที่ทั้งการสอบสวนและการพิจารณาพิพากษา ศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือดลสืบพยาน ทั้งนี้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

2) ปัญหาเรื่องอายุความในการฟ้องร้องคดี

แต่เดิมก่อนจะมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค คดีระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคมักจะมีปัญหาเรื่องอายุความกันมาก เพราะตามหลักกฎหมายทั่วไป คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีของผู้บริโภคมักมีอายุความที่ค่อนข้างสั้น เช่น ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ซื้อขาย (มาตรา 474) ความรับผิดในการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ซื้อขาย (มาตรา 481) ความรับผิดในการส่งของไม่ตรงตามตัวอย่างหรือไม่ตรงตามคำพรรณนา (มาตรา 504) เป็นต้น ซึ่งอายุความในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้มีอายุความเพียง 1 ปีเท่านั้น ปัญหาเรื่องคดีอายุความจึงเป็นเทคนิควิธีการต่อสู้คดีทางกฎหมาย โดยผู้บริโภคที่ไม่สุจริต จะใช้เทคนิควิธีเจรจาต่อรองเพื่อยืดเวลาออกไป ซึ่งเป็นการสร้างความเสียหายให้กับแพทย์ โดยใช้ช่องว่างทางกฎหมาย

แต่ปัจจุบันตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 14 ได้อุดช่องว่างดังกล่าว โดยกำหนดว่า หากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องค่าเสียหายระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้บริโภค ให้ถือว่าอายุความสะดุดหยุดอยู่ระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกการเจรจา โดยวางหลักไว้ว่า “มีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา”

จากลักษณะของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น หากมีการเจรจาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค เกี่ยวกับค่าเสียหายที่จะต้องชำระกัน อายุความในการฟ้องคดีก็จะสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างนั้น หากการเจรจาไม่เป็นผลและยุติลงเมื่อใด อายุความจึงจะเริ่มเดินต่อไปอีกครั้งเท่ากับเป็นการขยายระยะเวลาให้กับผู้บริโภคให้ยังคงมีสิทธิในการฟ้องคดีต่อไปในระหว่างการเจรจา ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างมาก แต่ไม่ได้

⁴ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2552). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย. หน้า 10.

ให้ความคุ้มครองแพทย์ซึ่งเป็นเจ้าของคลินิกเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ในทางปฏิบัติแพทย์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เพราะเกรงกลัวต่อกฎหมายและกลัวมีความผิด

ดังนั้น ในคดีทางการแพทย์จึงเห็นควรให้นำหลักเกณฑ์เรื่องอายุความสะดุดหยุดลง ในคดีแพ่งทั่วไปมาใช้บังคับด้วย

3) การจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์

คดีบริการทางการแพทย์ การพิจารณาคดีของศาลนอกจากการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดประธานศาลฎีกายังมีระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. 2545 ข้อ 6 ที่ผู้พิพากษาต้องถือปฏิบัติด้วย ซึ่งกำหนดว่าในคดีที่จำเลยให้การต่อสู้ หรือให้การปฏิเสธซึ่งต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป ให้ศาลสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา การนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่องนั้นเมื่อศาลจัดประชุมคดี กำหนดประเด็นข้อพิพาท สอบถามคู่ความถึงพยานที่จะสืบของแต่ละฝ่ายว่ามีที่ปาก ใช้เวลาสืบพยานฝ่ายละกี่นัด แล้วมีคำสั่งอนุญาตให้นัดสืบพยาน โดยกำหนดจำนวนนัดของแต่ละฝ่ายให้คู่ความไปกำหนดวันนัดสืบพยานที่ศูนย์นัดความ โดยเจ้าหน้าที่ศาลจะนัดวันให้ตามจำนวนวันที่ศาลกำหนด และตามลำดับคิวนัดพิจารณาต่อจากคดีอื่นที่นัดไว้แล้วคิวนัดพิจารณาคดีขึ้นอยู่กับปริมาณคดีแต่ละศาล บางศาลอาจเป็นเวลา 6 เดือน บางศาล 1 ปี บางศาล 1 ปีเศษ หรือ 2 ปี เป็นต้น ทั้งนี้ในการจัดประเภทคดีของศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาจะจัดเป็นคดีจัดการพิเศษ คดีสามัญ คดีสามัญพิเศษ ซึ่งคดีคุ้มครองผู้บริโภคเป็นคดีแพ่งชนิดหนึ่ง หากจำเลยให้การต่อสู้คดีก็เป็นคดีสามัญต้องนัดพิจารณาตามคิวเรียงรวมไปกับคดีอื่น การนัดพิจารณาคดีครั้งแรกตามหมายเรียกนัดพิจารณาคดีได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันฟ้อง หากจำเลยให้การต่อสู้ก็ไม่อาจนัดพิจารณาต่อไปได้ในวันรุ่งขึ้น และไม่อาจกำหนดวันนัดพิจารณาใหม่ได้ภายใน 15 วัน เพราะต้องนำเข้าระบบการนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง คดีผู้บริโภคที่นัดพิจารณาตามเวลาที่กำหนดได้คงเพียงคดีที่จำเลยขาดนัดหรือจำเลยให้การรับข้อเท็จจริง โดยศาลพิจารณาคดีในนัดแรกตามหมายเรียกและเสร็จการพิจารณาในวันนั้น

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว หากพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีทางการแพทย์นั้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่เกิดความเสียหายจนกระทั่งถึงกระบวนการตัดสินคดีของศาลเพื่อให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะหรือแพ้คดีนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับความเสียหาย ฉะนั้นการมีกองทุนคุ้มครองในคดีทางการแพทย์ โดยกำหนดขึ้นมาให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นทุนสำหรับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น และเพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบของกองทุนให้เข้าถึงภาระหน้าที่ตรงตามที่กฎหมายกำหนดให้ชัดเจนในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนั้น

เนื่องด้วยมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่สูงขึ้น การจัดตั้งกองทุนซ่อมสนับสนุน ประเด็นค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าว

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับคดีบริการทางการแพทย์ ที่แพทย์ไม่ได้รับความเป็นธรรมดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์ ทางละเมิดในความเสียหายเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย โดยศึกษากฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นแนวทาง เนื่องจากกฎหมายของ ทั้งสามประเทศเป็นกฎหมายที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติ ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์ของต่างประเทศและของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วและประหยัดและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในคดีทางการแพทย์พบว่า ยังไม่เหมาะสมที่จะใช้บังคับเกี่ยวกับคดีผู้บริโภคที่เป็นคดีบริการทางการแพทย์ ประกอบด้วยเรื่องภาระการพิสูจน์ อายุความ ตลอดจนการจัดตั้งกองทุนในการคุ้มครองคดีทางการแพทย์ จึงสมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นให้มีความเหมาะสมชัดเจนและเป็นธรรมต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีขอบเขตในการศึกษาปัญหาความรับผิดชอบของแพทย์ โดยศึกษากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระเบียบ กฎกระทรวง รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของแพทย์ ทางละเมิด และวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมาย ของต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร

สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของแพทย์ต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบลักษณะเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิจัยจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่นหนังสือ บทความ คำอธิบาย วารสาร วิทยานิพนธ์ ตำบทยกกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และสารสนเทศจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้จากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์
2. ทำให้ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของแพทย์ของต่างประเทศและของประเทศไทย
3. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางปรับปรุงและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพทย์